

Het bijbelse kernwoord hond

I. HET OUDE TESTAMENT

Onderstaande gegevens zijn verzameld uit Gesenius' Hebr. und Aram. Handwörterbuch; 16^e Aufl. 1915 en Abr. Trommius, Nederlandse Concordantie (6^e herz.dr.). Zie onder I.A.a.

כָּלֵב (v. כלב I, vgl. ar. كلب fassen, packen; ph. כלב s. unt., Klmw 10 pl. כלבם, aram. כלב, ar. كلب, äth. አልብ, ass. kalbu) i. p. כָּלֵב, pl. כלבים, m. suff. כָּלֵבִי, m. — Hund 1 S 17 43. Pr 26 11. 17. Koh 9 4. (Sir 11 18), Schäferhund Hi 30 1, vgl. Jes 56 10 f.; meistens der herrenlose Hund, als wild u. bissig Ps 22 17. 21. 59 7. 15, d. Äser verzehrend 1 K 14 11. 16 4. 21 4. 23. 2 K 9 10. 36. Jer 15 3, m. d. Zunge leckend Ri 7 5. 1 K 21 19. 22 38. Ps 68 24, denen man unreines Fleisch vorwirft Ex 22 30. RA: kein Hund soll gegen sie d. Zunge spitzen Ex 11 7. Ob Jes 66 3 ein eig. Hundesopfer voraussetzt (Rob. Sm., Sem. 1 273), ist zweifelhaft. Als unreines, verächtliches Tier ist er dem Hebräer Scheltwort (wie im heutigen muh. Orient gegen Christen) 2 K 8 13, bes. toter Hund 1 S 24 13. 2 S 9 8. 16 9, u. Hundskopf 2 S 3 8 (anders Niebuhr, Stud. u. Bemerk. 81; Winckler, GI 1 25, MVaG 11 37 ff.; vgl. Budde z. St.; Meyer, IN 408 f.; D. H. Müller, Semitica 1 6 u. z. שָׂרִי I no. 4), Bes. Schimpfname der männlichen Hure, scortum virile (κύρις Apok 22 15) Dt 23 19 (מָרְדִּי), sonst שָׂרִי. So wird auch das ph. כלב v. mehreren erklärt, vgl. Pietschm., Ph. 223; Rob. Sm., Sem. 1 274, während Hal., MdC 192 f., Hoffm., Ph. I. 17; Ohnefalsch-Richter, Kypros 1 158, an eigentliche Hunde denken. Anders Hommel, AiÜ 114.†

I.A.a. Betekenis van de tekstgegevens

- Hond (algemeen): 1 Sam. 17:43; Spr. 26:11, 17; Pred. 9:4
 - Herdershond: Job 30:1 (vgl. Jes. 56:10v)
 - Hond zonder eigenaar (wild en bijtachtig): Ps. 22:17, 21; 59:7, 15
 - Hond die lijken verteert: 1 Kon.14:11; 16:4; 21:19,24; 2 Kon.9:10, 36; Jer. 15:3;
 - Hond die met de tong likt: Richt.7:5; 1 Kon.21:19; 22:38 (bloed); Ps. 68:24
 - Hond die men onrein vlees voorwerpt: Ex.22:30
 - Hond die zijn tong verroert: Ex.11:7
 - Hond (dode) als scheldwoord (onrein/verachtelijk dier; zo vandaag in Isl. Oosten to Christen): 1 Sam.24:15; 2 Sam. 3:8 (hondskop); 9:8; 16:9; 2 Kon.8:13. In het bijzonder als beschimping van de mannelijke hoer (scortum virile): Deut.23:18.
- Hondenoffer? (Jes. 66:3)

I.A.b Samenvatting + toepassing

1. De naam Kaleb komt in de eerste boeken van het OT veelvuldig voor. Het is de naam van een verspieder, zoon van Jephunne die samen met Jozua als verspieder is uitgezonden ter verkenning van het beloofde land. Vgl. o.a. Num. 13:6, 30. Zij beiden gaven een goed getuigenis van het land dat zij verkend hadden en zeiden: Laat ons vrijmoedig optrekken en dat land erfelijk bezitten; want wij zullen dat voorzeker overweldigen. Daarmee roeiden ze tegen de stroom in van het mopperend volk en tien verspieders.

De naam van Kaleb herinnert aan een hond. Hoe Jephunne en zijn vrouw ooit aan hun zoon zo'n naam hebben kunnen geven, is een raadsel. Want een hond is onder Israël een veracht/onrein dier. In de geschiedenis van Num. 13 evenwel doet deze verspieder zijn naam eer aan. Maar dan als herdershond die de kudde van het volk bewaakt en bijeenhoudt. In die zin is het woord van Prediker volkomen waar: Een levende hond is beter dan een dode leeuw (Pred. 9:4).

2. Uit de bovenstaande opsomming van teksten wordt genoegzaam duidelijk, dat een hond in het OT in een kwade reuk staat. Hij is een geminacht wezen.

Job (30:1) zegt van de jeugd die hem belacht, dat hun vaders zo nutteloos waren, dat men hun niet eens een dienst zou toevertrouwen als die van herdershonden. Wel een bewijs, dat men zelfs van een herdershond niet veel goeds verwachtte.¹

In Deut. 23:18 lezen we van een hondenprijs (een luttel bedrag voor de verkoop van een

hond). ‘Geen hoerenloon noch hondenprijs mag in het huis des Heeren komen’. Hoerenloon = geld dat verdiend is als hoer/ schandjongen/ schandelijk werk (vs. 17). Hondenprijs = geld dat voor de verkoop van een hond (schandelijk dier) is verdiend (zo Kanttekeningen St.Vert.). Daar mag geen gelofte in Gods huis mee betaald worden.

3. Een hond, vooral een dode hond is het toppunt van onbeduidendheid. Iemand voelt zich vernederd,

als hij naar zijn idee als een hond behandeld wordt. Vandaar dat:

- Goliath zegt tegen David (1 Sam. 17:43): Ben ik een hond, dat jij naar mij toekomt met stokken?
- Abner tegen Isbóseth: Ben ik dan een hondskop? (2 Sam. 3:8)
- Abisaï tot David: Waarom zou deze dode hond (Simei) mijn heer de Koning vloeken (2 Sam.16:9).

Maar ook horen we sommigen van zichzelf zeggen, dat zij als een dode hond zijn. Over zelfbeoordeling/ -veroordeling gesproken:

- David zegt tot Saul (1 Sam.24:15): Wie jaagt u na, naar een dode hond, naar enige vlo?
- Mefiboset zegt tegen David (2 Sam. 9:8): Wat is uw knecht, dat u omgezien hebt naar een dode hond, als ik ben?
- Házaël zegt tot Elísa: Wat is uw knecht, die een dode hond is (2 Kon. 8:13).

4. Blijkbaar waren (huis)honden in bijbelse tijden, hoewel soms goedaardig en ongevaarlijk, ook soort straatreinigers.²

Dan hadden zij veel weg van wolven. Alles wat maar enigszins eetbaar leek, verslonden zij. Ook onrein vlees (Ex. 22:31). Overigens waren honden in veel gevallen waakhonden die met vervaarlijk geblaf vreemde indringers op een afstand wisten te houden in woonwijken.

Het werd als iets afschuwelijks en als een Godsoordeel beschouwd, als iemands bloed na zijn dood wordt opgelikt of zijn lichaam werd verslonden door honden. Zo 1 Kon. 14:11: Jeróbeam c.s.; 1 Kon. 16:4: Báesa; 1 Kon 21:19: Achab; 1 Kon. 21:23; 22:38; 2 Kon.9:10, 36 Izébel; Ps. 68:24; Jer. 15:3, etc..

5. En dan spreekwoordelijk:

a. Een dwaas die met zijn eigen dwaasheid in herhaling valt, is als een hond die zijn eigen uitbraaksel zit op te eten. Als je iets onzinnigs hebt uitgebraakt, herroep het en herhaal het niet. Zo Spr. 26:11.

¹ ‘De beste herdershonden zijn grote wolfachtige wezens die gewoonlijk verkregen worden van Koerdistan.’ Aldus ISBE (E-Sword). Een van de weinige teksten waarin een positief getuigenis wordt gegeven van een hond is Spr. 30:31. Hier wordt gezegd, dat een van de dieren die een goede tred/gang maken, de windhond/ hazewind is.

² De afbeelding is gekozen uit Ds.J.J.Knap C.zn, *Gelijkenissen des Heeren (derde deel)*; Nijkerk 1921 (tekening Egugène Burnand); ook de honden kwamen en lekten Lazarus’ zweren.

b. Een voorbijganger die zich opwindt over een twist die hem niet aangaat, is als iemand die een hond bij de oren grijpt. M.a.w.: je wordt er zelf de dupe van. Het is als een hond die je bijt. Spr. 26:17.

Twee uitspraken die van veel wijsheid (Hebr.chokma) getuigen. Houd er danig rekening mee.

c. In de Psalmen (Ps.22:17; 59:7, 15) worden tegenstanders van de vromen en ook heidenen, nog al eens vergeleken met honden die rondom de stad zwerven. Het woordenboek van Gesenius verwijst (ten onrechte?) naar het huidige Islamitische Midden Oosten waar christenen honden worden genoemd.

d. Niet voor niets vergelijkt Jesaja (Jes.56:10) de wachters van Israël met blinde, stomme honden die niet kunnen blaffen en de ganse dag slapen. Je zult toch maar zo'n geestelijke leidsman zijn!

II. HET NIEUWE TESTAMENT

*II.A De Griekse woorden voor hond/ hondje in het NT zijn: **κυων \ κυναριον***

II.A.a Tekstgegevens/ korte omschrijvingen (o.a.volgens Trommius)

- Geeft het heilige de honden niet en werpt uw paarden niet voor de zwijnen, opdat zij niet te eniger tijd dezelve met hun voeten vertreden, en zich omkerende, u verscheuren (Matth. 7:6)
- Het brood der kinderen nemen en de hondjes voorwerpen (Matth.15:26, 27; Mark. 7:27, 28)
- Ook de honden kwamen en lekten zijn zweren (Luk.16:21)
- Ziet op de honden(Fil. 3:2)
- De hond is wedergekeerd tot zijn eigen uitbraaksel (2 Petr. 2:22)
- Buiten zullen zijn de honden (Openb.22:15)

II.A.b Samenvatting + toepassing

1.Ook in het NT staat de hond in het algemeen in een kwaad daglicht. In Matth. 7:6 zijn honden en zwijnen twee aanduidingen voor de onreinen. In deze uitspraak van Jezus gaat het over de verachters van het Evangelie. Het is vanzelfsprekend niet Jezus' bedoeling om ons te weerhouden van de verkondiging van het goede nieuws aan de heidenen. Dat zou zeker in strijd zijn met de opdracht van Jezus om juist ook de volken te trekken binnen de lichtkring van het Evangelie als ook met het Evangelie van Mattheüs (vgl. Matth.3:9; 5:13v; 8:11v; 28:19).

Jezus leert ons in deze spreuk, dat wij iets heiligs (bijv..offervlees) niet aan verachters die als onreine en vraatzuchtige honden zijn, mogen voorwerpen en dat wij de boodschap van Gods heerlijke heilstijding niet te grabbel moeten gooien voor lieden die er de spot mee drijven.

Soms is het beter te zwijgen dan te spreken. Op elke aantijging van een vijand van God hoeft geen reactie te komen. Gods Woord is een parel. Daar kunnen varkens niets mee dan alleen om ze te vertrappen in de modder. En daar is dat Woord ons te lief voor. Bovendien zullen deze vijanden van God zich vroeg of laat op u werpen en u verscheuren.

2. Toch is er een hondje in het NT dat er goed afkomt. Dat is in het verhaal over de Kananese vrouw (Matth.15:26, 27; Mark. 7:27, 28). Jezus is dan in het buitenland, in het gebied van

Tyus en Sidon (iets wat hij alleen bij hoge uitzondering deed). Daar ontmoet hij een (vrouw, getrouwd met een Griek); iemand die van oorsprong behoort bij het Palestijnse volk. Zij heeft blijkbaar een ernstig ziek kind, een meisje dat van de duivel bezeten is. Haar gedrag is er naar. De tegenspeler van God/Jezus heeft vrij spel met zo'n kind. Wat een kind!

Ja, maar ook: wat een moeder heeft dat kind! Onophoudelijk loopt zij Jezus achterna en vraagt om ontferming. 'Zoon van David' noemt ze Hem. Dat zegt wat. Ongetwijfeld heeft ze bij gerucht gehoord, dat Jezus als Messias optreedt. Van de kant van Jezus' discipelen heeft ze niet veel heil te verwachten. Die vinden haar maar een lastpost. En Jezus...? Hij geeft een ogenschijnlijk negatief antwoord, als Hij zegt, dat Hij toch niet eerst het brood van de kinderen (bedoeld is: het Joodse volk) kan nemen en de hondjes (heidenen) kan voorwerpen. Je zult maar met een hond vergeleken worden. Dat neemt toch zeker niemand? Ja, behalve iemand die niets heeft om zich op te beroepen. Deze vrouw, ze wordt niet kwaad; ze grijpt het woord van Jezus veeleer aan om haar geroep om ontferming te onderstrepen. Ze laat Hem vrij, maar ze kan Hem ook niet loslaten.³

Laat mij maar zo'n hondje zijn, zegt ze. Als dat onder de tafel elke beweging van hen die aan tafel zitten in de gaten houdt en er valt toevallig een stukje brood onder de tafel, mag dat hondje dat dan hebben? En wat doet Jezus dan? Hij geeft deze vrouw groot gelijk. Hij noemt haar geloof groot en geneest haar kind ogenblikkelijk. Want Hij is de duivel de baas. Nog steeds. Reken maar. Hij geeft de nederigen genade.

3. En dan is er nog een verhaal, een gelijkenis van Jezus waarin de honden er goed afkomen, zelfs beter dan mensen. Ik bedoel de gelijkenis van de rijke man en Lazarus (Luk.16:19vv). Laatstgenoemde is een arme zieke man die (door zijn vrienden?) dagelijks wordt neergelegd bij de ingang van het geweldige huis van een rijke man. Daar worden grote feesten gevierd. En als de lakens van tafels worden uitgeschud, blijft er genoeg over voor de vogels en misschien ook nog wel voor honden. Nu, die honden zijn er ook. Het zijn de vrienden van Lazarus. Ze likken zijn zweren.⁴ Heeft dat zijn pijn verminderd? Kortom, Lazarus is een toonbeeld van ellende.

De rijke man zal het zeker hebben opgemerkt, dat Lazarus vlak voor zijn deur lag. Hij moet voorbij hem zijn gekomen, als hij de uitnodigingen voor zijn vrolijke feesten bij zijn vrienden ging brengen. Maar hij bekommerde zich om hem niet. De bedelaar hoorde voor hem bij het straatbeeld.

Maar dan komt er voor beiden een laatste dag. Die komt immers onherroepelijk voor ieder mens. Een sterfdag voor de arme bedelaar. Wordt hij ook begraven? Niemand weet waar. Maar Lazarus heeft nog een paar andere vrienden dan honden. Dat zijn de engelen die hem in de schoot van vader Abraham dragen. En daar wordt hij getroost. Wordt hij beloond voor de grote ellende die hij heeft moeten doorstaan? Of ligt het geheim van deze parabel veel meer in zijn naam (de enige naam in een gelijkenis): God is mijn helper? Ja, dat. Zich in al zijn nood laten vallen in de reddende handen van Jezus. Welk een zaligheid blijft er over voor hen die dat mogen doen.

³ In Robertson's Word Pictures (Bible Works) lezen we bij Mark.7:27 over het brood der kinderen: The Jews had the first claim. See the command of Jesus in the third tour of Galilee to avoid the Gentiles and the Samaritans (Mt 10:5). Paul was the Apostle to the Gentiles, but he gave the Jew the first opportunity (Ro 2:9f.). See on Mt 15:24f.

⁴ Het likken van de zweren van Lazarus in de gelijkenis van Jezus is een onderstreping van zijn ellende (Luk. 16:21).

Maar letten we verder ook op die ander: de rijkard. Hij is begraven met veel pracht en praal, met loftuitingen van vrienden in overvloed. Maar daarmee had die man het dan ook allemaal gehad in dit leven. Zijn eeuwige toekomst was verschrikkelijk. Hij leed voor altijd pijn in de hel. En zijn broers op aarde hadden daar geen flauw idee van. Zij leefden maar door. Net zo als hij? Net zo als wij? Zonder God en zonder hoop in de wereld? Hebben Mozes en de profeten ons soms geleerd om meedogenloos aan de ellende van onze naasten (nabij en ver) voorbij te leven?

4. Het moet ons niet ontgaan, dat ook de apostel Paulus een enkele keer zijn tegenstanders honden noemde. Ziet op de honden, de kwade arbeiders.. (Fil. 3:2). We weten uit al de brieven van Paulus, dat hij een terugval in het Judaïsme haatte. Besnijdenis en onderhouding van spijswetten waren voor hem geen vereisten voor de toelating tot de gemeente van Christus. Ze waren goed voor Joden, zeker. Maar niet heilsnoodzakelijk voor niet-Joden. Wie dat laatste propageerde, was voor Paulus net zo goed een hond, als de Joden een heiden hond noemden.⁵ En als de apostel het hier over honden heeft, dan zijn daarmee geen schoothondjes, maar straathonden bedoeld. Jaag ze zover u kunt de deur uit. Want door de werken der wet wordt geen mens gerechtvaardigd voor God.

5. Spr. 26:11 over de zot die met zijn zotheid in herhaling valt Hij is als een hond die wederkeert tot zijn eigen uitbraaksel. Zo schrijft ook Petrus in 2 Petr. 2:22 over dwaalleraars die terugkeren tot de begeerlijkheden van het vlees, nadat zij de besmetting der wereld ontvloten zijn.⁶ Wij geloven niet in afval van heiligen. Wat de Heere in het hart van de Zijnen werkt, houdt stand. Maar het gaat wel vaak door aanvechtingen heen. En moeten wij allen niet vrezen, dat wij door dwaalleraars gemakkelijk op sleeptouw genomen worden?

6. Tenslotte. Buiten zullen zijn de honden. Aldus het laatste Bijbelboek: (Openb. 22:15). Wie verkeert graag in het gezelschap van honden⁷, tovenaars, hoereerders, doodslagers, afgodendienaars en die de leugen liefheeft en doet. Zij zullen niet ingaan in de stad van God. 'Alle schijn en alle onwezenlijkheid valt nu weg, en niets dan de eeuwige ongesluisde waarheid blijft over' (J. H. Gunning J.Hz.)⁸ En...God is de waarheid.⁹

Excurs (Uit Easten Bible Dictionary/ Bible Works)

⁵ In de Misjna heten mensen die zich niet aan de spijswetten houden, honden die onrein voedsel eten. Ignatius, Aan de Efeziërs 7:1 gebruikt hetzelfde woord ter aanduiding van dwaalleraars die als dolle honden zijn. Zie H.L. Strack-P. Billerbeck, *a.w.* Bnd.I, S.724f; Bnd. III, S.621f.

⁶ M.Henri schrijft in dit verband over: 'Returning to the same errors and impieties that they had once cast off and seemed to detest and loathe, and wallowing in that filthiness from which they appeared once to be really cleansed.'

⁷ Robertson's Word Pictures (Bible Works) verklaart het woord hond aldus: Not literal dogs, but the morally impure (De 23:18; 2Ki 8:13; Ps 22:17,21; Mt 7:6; Mr 7:27; Php 3:3). Dogs in the Oriental cities are the scavengers and excite unspeakable contempt.

⁸ Zo J. H. Gunning J.H.zn, *Het boek der toekomst, De openbaring van Johannes voor de gemeente des Heeren toegelicht*; Utrecht 1900, 430v

⁹ In deze voordracht is gebruik gemaakt van 1. Gesenius' *Hebr. und Aram. Handwörterbuch*; 16^e Aufl. 1915, s.v. kaalaab ; 2. Trommius' *concordantie*, s.v. hond/ hondeke, hondenprijs, hondskop. 3. Woordenboek ISBE = Internat. Standard Bible Encyclopedie in E-sword, s.v. dog. 4. Easten Bible Dictionary (Bible Works), s.v. dog; 5. Robertson's Word Pictures in Bible Works ad teksten NT 6. E-sword (comm. M. Henri/ Keil-Delitz); 7. Ds.J.J.Knap C.zn, *Gelijkenissen des Heeren (derde deel)*; Nijkerk 1921 (tekening Egugène Burnand).

Honden - veelvuldig vermeld in OT en NT - werden gebruikt door de Hebreëen als waakhonden voor hun huizen (Jes. 56:10) en om hun kudde te bewaken (Job 30:1). Er waren ook toen net als nu troepen van half wilde honden die rondzwierven en dode lichamen verslonden en het afval van de straten aten. Vgl. 1 Kon.14:11; 16:4; 21:19,23; 22:38; Ps. 59:6, 14.

Daar de hond een onrein dier was, werden uitdrukkingen 'hond', 'hondskop', 'dode hond' gebruikt als uitdrukkingen van schande of van vernedering (1 Sam. 24:14; 2 Sam. 3:8; 9:8; 16:9). Paulus noemt valse apostelen 'honden' (Fil. 3:2). Zij die buitengesloten zijn uit het koninkrijk der hemelen worden zo ook aangeduid (Openb.22:15). Vervolgers worden ook 'honden' genoemd (Ps. 22:16). Hazaëls woorden 'uw dienaar die slechts een hond is' (2 Kon.8:13) zijn in nederige spot uitgesproken – onmogelijk dat zo'n verachtelijk iemand als hij zo'n macht zou bereiken.